

POEZIE

Charakteristickým rysem poezie šedesátých let bylo rozšiřování spektra autorů i poetik. V souvislosti s dynamickými a dramatickými pohyby ve společnosti své poetiky inovovali nejen zralí autoři vyhraněných básnických rukopisů, ale i tvůrci nedávno zcela pohlčení budovatelskou koncepcí poezie; od konce padesátých let pak v několika vlnách do literatury vstupovala mladší a nejmladší básnická generace, provázená i řadou opožděných debutů autorů starších. Součástí rodící se mnohosti bylo rovněž přehodnocování vztahu k tradici a postupné včleňování autorů a děl dosud zapíraných. Znovu tak byla objevována díla básníků, kteří byli v předchozím období exkomunikováni z české literatury (nejvíce těchto návratů ovšem umožnila až liberální atmosféra let 1968–69), nové publikační možnosti se však objevily i před těmi autory, kteří dosud mohli prezentovat jen tu část své tvorby, jež byla určitým kompromisem s dobovou ideologickou a estetickou normou nebo se této normě vyhnula únikem do ideologicky méně zatížených podob literatury (např. do poezie pro děti). Česká poezie šedesátých let tak představuje poměrně široké spektrum témat, žánrů a osobností, které bylo stále otevřenější novým, neideologickým podobám tvorby.

Na počátku desetiletí sjednocovala publikovanou básnickou produkci především orientace na všední den současníka a sílící vědomí konfliktu člověka a společnosti. Po stránce tvarové se výrazně prosazoval volný verš jako nástroj snahy plastičtěji vyjádřit dramatickost, konfliktnost, disharmoničnost a složitost prožitku světa a zároveň jako instrument depatetizace a uměleckého objevování všednosti. Došlo i k oživení básnické epiky, žánru lyrickoepické skladby, příběhu či pásma. K antinomiím poezie těchto let ovšem patřilo také napětí mezi tendencí k dramatickému vykreslení obrazu lyrického subjektu a opačným vývojovým pohybem k odosobnění a zabstraktnění části básnické produkce. Obdobně bylo možné sledovat latentní napětí mezi senzualismem avantgardní provenience a antisenzualistickou tradicí analytické meditativní poezie.

Jistý zlom v orientaci české poezie přišel zhruba v polovině desetiletí, kdy narůstalo vědomí krize moderní civilizace, socialismu a české společnosti, jakož i komunikativních a gnozeologických limitů tradiční poezie. V tvorbě řady básníků tehdy výrazně vystupovaly motivy cizoty, úzkosti, smrti, nemožnosti komunikace a absurdity života. Důvěra v moc básnického slova a společenskou roli básníka byla vystřídána skepsí k možnostem poezie a snahou její ideologické a tvárné stereotypy

překročit směrem k básnickému experimentu, jenž se stal rovněž nástrojem kritiky a vědomým rozchodem s poezií ideologicky zplanělou. Jestliže experimentální poezie ve své většině směřovala ke koexistenci s výtvarným projevem, pak jiná část poezie vyprázdňení tradičních modelů překonávala příklonem k ideologicky nezprofanovaným písňovým textům a k hudební inspiraci.